

Proksimativt *færdig* 'lige ved' i øsmål og bornholmsk

Af SUNE GREGERSEN

Artiklen undersøger brugen af *færdig* i betydningen 'lige ved' i traditionelt øsmål og bornholmsk, som i *ieg var færði at kvæles* 'jeg var lige ved at kvæles' (Ole Kollerød). Jeg beskriver dette som en såkaldt proksimativ aspektkonstruktion og undersøger dens syntaktiske og semantiske egenskaber i et mindre tekstkorpus. Det påpeges at proksimativt *færdig* i øsmål og bornholmsk adskiller sig fra hinanden både hvad angår semantik, morfologi og brug af præposition. Endelig diskuterer jeg kort konstruktionens udbredelse i ældre dansk skriftsprog (indtil det 19. årh.) og i andre skandinaviske dialekter.

1 Indledning

I denne artikel vil jeg undersøge brugen af *færdig* (*færed, færi, farru* etc.) i betydningen 'lige ved, nær ved' i øsmål og bornholmsk som vist i eksemplerne i (1–2):

- (1) Sejerøsmål

de æ færð å ræjnå

»det er nærved at regne« (Thorsen 1894: 137)

- (2) Bornholmsk

Hon gâ voss ju Brö, då vi va så swöltena, a vi va farrua å krapera.

»Hun gav os jo Brød, da vi var nær ved at dø af Sult.« (Kuhre 1938: 61)

Denne konstruktion omtales i ordbøgerne (se fx Espers., *færdig*; ØMO, *færdig*, bet. 1.2), men synes ellers ikke at have påkaldt sig nogen videre opmærksomhed. Den nævnes fx ikke i Pedersens (2019a, 2019b) bidrag om dialektgrammatik i *Dansk Sproghistorie* eller i samme forfatters oversigt over bornholmsk syntaks (Pedersen 2009). Heltoft & Nielsen (2019) behandler den heller ikke selvom den også er belagt i ældre skriftsprog. Jeg vil i det følgende foreslå en analyse af *færdig* som en såkaldt PROKSIMATIV aspektmarkør i eksempler som (1) og (2). Proksimative aspektkonstruktioner kendes fra en lang række sprog rundt om i verden, men en udvikling fra 'færdig' til proksimativ betydning er hidtil kun beskrevet i ganske få. Det gør konstruktionen interessant fra et typologisk perspektiv. Derud-

over er den af sproghistorisk interesse. Jeg vil nedenfor pege på at proksimativt *færdig* tidligere var udbredt også i skriftsproget og ikke blev opfattet som et udpræget dialektalt træk, men at konstruktionen i slutningen af det 19. årh. forsvandt fra standardsproget.

Artiklen er opbygget som følger. I afsnit 2 vil jeg introducere begrebet 'proksimativ' og give et kortfattet overblik over den mest relevante litteratur om denne aspektkategori i verdens sprog. Afsnit 3 redegør for det dialektmateriale jeg har brugt til undersøgelsen, og for hvordan eksemplerne er excerperet og analyseret. I afsnit 4 fremlægges analysen af den dialektale brug af proksimativt *færdig*. Afsnit 5 viser at en lignende konstruktion er belagt også i andre skandinaviske dialekter, og at den indtil slutningen af det 19. årh. også var udbredt i dansk skriftsprog. Endelig diskuteres det i afsnit 6 kort hvad jeg mener vi kan lære af konstruktionen og dens historie.

2 Proksimativ

I eksempler som (1–2) ovenfor udtrykker *færdig* at den situation som det efterfølgende infinitivsyntagme beskriver, er lige ved – på nippet til – at finde sted. Som eksemplerne antyder, kan denne situation både være placeret i nutiden, jf. (1), og i fortiden, jf. (2). Lignende konstruktioner er blevet beskrevet i en lang række sprog i verden i de seneste årtier. Jeg vil her give et kort overblik over noget af den relevante litteratur.

Et af standardværkerne om verbalt aspekt, Comrie (1976: 64–65, 106), behandler kun fænomenet meget sporadisk. Comrie omtaler en betydningskategori han kalder *prospective*, som beskriver »a state of being about to do something« (1976: 64). Han giver enkelte eksempler fra engelsk, bl.a. med *be going to* og *be about to*, men det fremgår tydeligt af diskussionen at han ikke regner 'prospektiv' som en central aspektuel kategori. Det gør derimod Heine (1994), som beskriver konstruktioner med betydningen 'lige ved' i forskellige afrikanske sprog. Heine henviser ikke direkte til Comries 'prospektiv', men det fremgår tydeligt af eksemplerne at der er tale om den samme eller en lignende semantisk kategori. Heine foretrækker termen *proximative* for dette fænomen. I en lidt ældre artikel har Heine (1992: 339) foreslået at kalde betydningskategorien 'ALMOST-aspect', men eftersom det er *proximative* der er slået an i litteraturen, vil jeg i denne artikel bruge den tilsvarende danske term *proksimativ*.¹ Heine beskriver proksimative kon-

¹ Heine (1994: 36) skriver at det er König (1993) der har foreslået termen proksimativ, men den bruges nu allerede af Reh (1985). Erelt & Metslang (2009: 179) påpeger desuden at den har været

struktioner som udtryk for »a temporal phase located close to the initial boundary of the situation described by the main verb« (1994: 36). En af hans pointer er at en række ubeslægtede afrikanske sprog har udviklet proksimative konstruktioner ad samme vej, fra et prædikat med betydningen 'ville, ønske', som i (3a), til betydningen 'være tæt på, lige ved', som i (3b).²

- (3) Swahili (niger-congo, Østafrika)
- a. *Wa-na-taka ku-lima.*
 3PL-PRS-want INF-farm
 »They want to farm.«
- b. *Ni-li-taka ku-fa.*
 1SG-PST-want INF-die
 »I nearly died; I narrowly escaped death.«

Lignende konstruktioner er beskrevet i de ubeslægtede sprog krongo (kadu-sprog, Sudan; Reh 1985: 190–192), maa (nilotisk, Tanzania; Heine 1992; König 1993: 294–316) og ts'ixa (khoe-kwadi, Botswana; Fehn 2014: 174, 207).

Uden for Afrika kendes proksimative aspektkonstruktioner bl.a. fra Oceanien, Nordamerika og Europa. Romaine (1999) beskriver udviklingen af to proksimative aspektmarkører i kreolsproget tok pisin (Papua Ny Guinea), *laik* (← eng. *like*) og *klostu* (← eng. *close to*). Pustet (2008) undersøger proksimative udtryk i lakota (sioux-sprog, USA), og Erelt & Metslang (2009) behandler lignende konstruktioner i estisk. Det er med andre ord tydeligt nok at proksimative markører findes i en lang række sprog rundt om i verden. Det er også tydeligt at der på tværs af disse forskellige sprog findes klare tendenser ift. hvordan proksimative betydninger udvikler sig. Disse er for nylig blevet kortlagt af Kuteva mfl. (2019) i deres katalog over forskellige grammatikalisering-»stier« i verdens sprog. Kort fortalt ser der især ud til at være to semantiske udviklingsstier der går igen: INTENTION ('ville, ønske') → PROKSIMATIV og NÆRHED ('tæt på, lige ved') → PROKSIMATIV. Den første er belagt i bl.a. swahili (jf. [3] ovenfor), maa, ts'ixa og sandsynligvis

anvendt blandt finske lingvister i hvert fald siden 1970'erne. Jeg har også fundet den hos Mathur (1962) i en beskrivelse af awadhi, et indoarisk sprog. Det er dog vist rimeligt nok at sige at dens popularitet i dag især skyldes Heine (1994).

² Eksempler og oversættelser fra Heine (1994: 37–38). Jeg har tillemptet glosserne så de følger Leipzig Glossing Rules.

lakota (Pustet 2008: 337). Den anden ses fx i tok pisin *klostu* og selvfølgelig moderne danske udtryk som *lige ved* og *tæt på* + *at*-infinitiv.³

Dialekter med proksimativt *færdig* ser altså ud til at opføre sig anderledes end de fleste af de sprog hvor proksimative markører hidtil er beskrevet. Kuteva mfl. (2019) giver i hvert fald ingen eksempler på at en proksimativ markør har udviklet sig fra et leksem med betydningen 'færdig'. Jeg har kun fundet et enkelt studie der beskriver en sådan udvikling, nemlig Holvoet (2014) om litauisk. Her har verbet *baigti* 'stoppe, blive færdig' udviklet en proksimativ betydning når det kombineres med visse typer af infinitiver. Sammenlign den »kanoniske« betydning 'blive færdig' i (4a) med (4b), hvor *baigti* kan oversættes 'være lige ved':⁴

(4) Litauisk (indoeuropæisk, Litauen)

- a. *gal baigiam pyktis ir einam koki-o al-aus?*
 maybe finish.1PL be.offended and go.1PL some-GEN beer-GEN
 »[...] maybe we could stop quarreling and go for a beer.«
- b. *jau baigiu prarasti vis-as vilt-is*
 already finish.1SG lose all-ACC.PL hope-ACC.PL
 »[...] I have almost given up every hope.«

Holvoet diskuterer både hvilke konsekvenser den proksimative konstruktion har for analysen af det litauiske aspektsystem, og hvordan konstruktionen har udviklet sig. Dette er ifølge Holvoet sket ved såkaldte *accomplishment*-prædikater som 'miste håbet' i (4b); se Holvoet (2014: 102–103) for et forsøg på at rekonstruere udviklingen (der dog ikke inddrager historisk materiale).

Som denne korte litteraturgennemgang gerne skulle have vist, findes proksimative markører altså i mange af verdens sprog, men den lingvistiske litteratur giver kun få eksempler på en udvikling fra betydningen 'færdig' til proksimativ. Derfor er den danske konstruktion med *færdig* interessant i typologisk og komparativt perspektiv. Som jeg vil argumentere for nedenfor, er den også af sproghistorisk interesse. Først skal det undersøgte materiale og konstruktionen selv dog præsenteres nærmere.

³ Se Kuteva mfl. (2019: 287–288, 455–457) for flere eksempler. Ud over disse to kilder til proksimative morfemer nævner forfatterne prædikater med betydningerne 'komme' (s. 105–106), 'elske, kunne lide' (s. 277–278; sml. tok pisin *laik*), 'true' (s. 348–349) og 'love' (s. 435–436). De sidste tre kan muligvis alle ses som eksempler på tendensen INTENTION → PROKSIMATIV.

⁴ Eksempler og oversættelser fra Holvoet (2014: 83, 106). Glosserne er forenklet en smule.

3 Materiale og metode

Jeg har i forbindelse med denne undersøgelse excerperet eksempler på proksimativt *færdig* fra en række tekster på traditionelt ømål og bornholmsk, de dialekter hvor konstruktionen ser ud til at være hyppigst optegnet (se afsnit 5 nedenfor ang. eksempler i de jyske ordbøger). Eftersom den dog ikke hører til de allermost frekvente i sproget, måtte der samles en del materiale. En prøvesøgning i dialektkorpuset CorDiale gav kun ét belæg (som i øvrigt også indgår i mit fynske materiale), så jeg besluttede i stedet at lede i en række længere tekster. Meget bornholmsk materiale er nu tilgængeligt online (se nedenfor). For ømåls vedkommende har jeg selv lavet et udvalg af længere tekster. Jeg har i den forbindelse begrænset mig til tekster fra de overordnede områder Nordsjælland og Fyn; disse vil nedenfor dog blive suppleret med eksempler fra de andre ømål, bl.a. fra *Ømålsordbogens* samling. En oversigt over de undersøgte primærkilder gives i Tabel 1. I resten af artiklen henviser jeg til fundstederne med forkortelserne i første spalte efterfulgt af sidetal, lemma (for Teinnæs) eller tekstnummer og sidetal (for Lund *Larkan* og BS).

Forkortelse	Kilde	Belæg	Område
<i>Kulsv.</i>	Uhrskov (1933), <i>Kulsvierbogen</i>	4	Nordsjælland
Kollerød	Kollerød (1978/1840), <i>Min Historie</i>	42	
<i>Dial.ant.</i>	Nielsen (1978), <i>Dansk dialektantologi</i> I, s. 209–246	2	Fyn
FS	Andersen (1949), <i>Fynsk Sind</i> , s. 75–129	3	
BS	Kuhre (1938), <i>Borringholmska Sansåger</i>	6	
Lund <i>Hawed</i>	Lund (1945), <i>Hawed e mit</i>	6	
Lund <i>Larkan</i>	Lund (1935), <i>Vår Larkan ryggar</i>	15	Bornholm
Lund <i>Tider</i>	Lund (1944), <i>Forr i Tider</i>	5	
Teinnæs	Teinnæs mfl. (2021/1923–1931)	11	

Tabel 1. Sproglige kilder

Som man kan se af Tabel 1, er der tale om kilder af noget forskellig beskaffenhed, og der er også en vis spredning i tid. Den ældste kilde er fra 1840, mens andre stammer fra begyndelsen af det 20. århundrede. Noget af materialet er optegnet efter mundtlige meddelere (bl.a. Teinnæs og en af teksterne i *Dial.ant.*), andre er transkriberede lydoptagelser, mens atter andre er skrevne tekster, enten med dialektortografi (Lund) eller på et dialektalt farvet skriftsprog (Kollerød). Mange – men ikke alle – kilder har selvbiografisk karakter. Man skal altså holde sig for øje at forskelle mellem teksterne evt. kan skyldes sprogforandring eller have med teksttypen at gøre. At der er flere eksempler hos Ole Kollerød end i de andre kil-

der, skyldes nok denne selvbiografiske teksts omfang (over 200 håndskrevne sider) og stil. Kollerød fortæller i et levende sprog med hang til overdrivelse og bruger ofte proksimativt *færdig* som i (5) for at understrege situationens alvor; udover *styrde* forekommer prædikater som *sulde ihiel*, *krapeerre* og *breste* også i konstruktionen. Sådanne kontekster er måske mindre sandsynlige i de mere nøgternt berettende tekster om gamle dage som er repræsenteret i fx *Kulsv.* (Uhrskov 1933).

- (5) *Da manden nu kom ing, og hand seer, at ieg sitter der, da var hand ferdig at styrde af skræk* (Kollerød 165)

I materialet i Tabel 1 fandt jeg samlet 94 eksempler på den proksimative brug af *færdig*. Jeg har suppleret disse med opslag i diverse ordbøger og dialektgrammatikker og i Ømålsordbogens seddelsamling, som er tilgængelig online. Da mange af belæggene i disse kilder dog er ganske korte og uden syntaktisk eller pragmatisk kontekst, har jeg ikke medtaget dem i optællingerne i afsnit 4, men der vil blive henvist til dem hvor det er relevant. Det skal også nævnes at der – selvom denne undersøgelse begrænser sig til ømål og bornholmsk – let kan findes belæg i andre skandinaviske dialektområder (jf. afsnit 5). En mere systematisk sammenligning af konstruktionens brug i forskellige skandinaviske dialekter ville være et oplagt emne for en videre undersøgelse.

Det bornholmske materiale i Tabel 1 blev tilgået via bornholmskordbog.ku.dk, hvor det er frit tilgængeligt og søgbart. For Teinnæs' vedkommende er der tale om den del af materialet der var tilgængeligt primo juni 2021. Jeg søgte på forskellige mulige stavemåder af den bornholmske form af *færdig*; de attesterede former i teksterne er *farru*, PL *farrua* og to eksempler på SG.MASK *farruer*, jf. nedenfor. Belæggene fra de andre tekster blev enten excerperet manuelt eller ved at søge efter mulige stavemåder i skannede udgaver af teksterne. Efter at have samlet alle de eksempler jeg kunne finde, noterede jeg en række semantiske og grammatiske karakteristika for hvert eksempel, såsom subjektets animathed, forekomsten af præposition efter *færdig* og infinitivsyntagmets aktionsart. Disse vil blive præsenteret i det følgende afsnit.

4 Betydning og brug i dialekterne

Jeg vil nu begrunde analysen af *færdig* som proksimativ markør og redegøre for den formelle og funktionelle variation i materialet. Allererst er det måske værd at gentage at det at *færdig* kan betyde 'lige ved', er blevet påpeget af flere andre i

litteraturen og nævnes eksplicit i dialektordbøgerne; i den forstand er der altså ingen nyheder i det følgende. Det jeg håber at bidrage med, er dels en nøjere beskrivelse af den proksimative konstruktions grammatiske egenskaber, dels en kortlægning af hvilke af de traditionelle dialekter på øerne der brugte konstruktionen, og i hvilken form. Derfor gives optællingerne i Tabel 2–4 nedenfor per tekst, så man kan sammenligne hvordan de forskellige kilder bruger konstruktionen. Som det vil vise sig, er der i hvert fald visse formelle forskelle mellem dialekterne, nemlig i forhold til valget af præposition og om *færdig* kan bøjes. Jeg diskuterer også en mulig forskel mellem bornholmsk og de andre dialekter hvad angår *færdigs* betydning og hvilke prædikater det kan kombineres med.

4.1 Den proksimative betydning

I moderne dansk kan *færdig* kombineres med et verbalt komplement på i hvert fald to måder, som har beslægtede – men ikke identiske – betydninger. Det ene mønster, *færdig med* + *at*-infinitiv(syntagma), har TERMINATIV betydning og angiver at en situation bliver bragt til ende:

- (6) *Det var endnu lys aften, da han var færdig med at analysere sygejournalerne.*
(KorpusDK, *Familie Journalen* 1985)

I det andet mønster, *færdig til* + *at*-infinitiv, angives det at nogen er parat til en bestemt situation. Det er ofte impliceret at en eller flere andre situationer går forud, men dette behøver ikke nødvendigvis være tilfældet. I eksempler som (7) er *færdig* vel helt synonymt med *parat* eller *klar*:⁵

- (7) *Jeg ved godt, jeg slet ikke er færdig til at blive gift og få børn endnu* (KorpusDK, *Femina* 1985)

Disse to mønstre forekommer også begge i traditionelt øsmål, som (8–9) viser:

- (8) Nordsjællandsk
di vå bevåd færige mæ å mejø
'de var blevet færdige med at meje' (ØMO, *færdig* bet. 2.1)

⁵ En ganske uformel rundspørge på workshoppen om *Traditionelle ømåls- og østdanske dialekter* (18.06.21) antyder at det især er jyske sprogbrugere som anvender *færdig* med betydningen 'parat' som i (7). Den har tilsyneladende været mere udbredt tidligere, jf. ODS (*færdig*, bet. 1.1).

(9) Lollandsk

nu æ Ane hær færri tæ aa jiftes

'nu er Ane her færdig/klar til at blive gift' (ØMO, *færdig* bet. 1.1)

Den betydning jeg her med Heine (1994) har valgt at kalde PROKSIMATIV, adskiller sig fra disse to andre betydninger. For det første angiver den – i modsætning til den terminative brug i (6) og (8) – at en situation skal til at indtræffe, ikke at den er bragt til ende. For det andet angiver den altid – i modsætning til 'parat'-betydningen i (7) og (9) – at situationen er nær ved at finde sted. Det bliver særlig tydeligt når infinitivsyntagmet udtrykker noget uvelkomment, som i (10):⁶

(10) *da begynde hun at bande og torden, saa at ieg var ferdig at blive bange for hende.*

(Kollerød 182)

?? '... så jeg var klar til at blive bange for hende.'

OK '... så jeg var lige ved at blive [*el. nær var blevet*] bange for hende'

Hvor *færdig* i tilfælde som (7) og (9) altså kan udskiftes med *klar* eller *parat*, må det i den proksimative brug parafraseres med *lige ved*, *nær* el.lign. En anden forskel er at *færdig* med proksimativ betydning kan bruges uden præposition, altså *færdig* + *at*-infinitiv som i (10), tilsyneladende i hele det undersøgte område (se afsnit 4.2 nedenfor). Dette synes ikke at være tilfældet ved de to andre mønstre. Endelig udmærker den proksimative brug sig ved tilsyneladende uden videre at kunne kombineres med tilstandsprædikater, som med verbet *tro* i det bornholmske eksempel i (11):

(11) *Å Rövarna ble så bonge, a di va farru å tro, a Varden skujlle forgå.*

»Røverne blev saa bange, saa de var ved at tro, at Verden skulde forgaa« (BS 9.90)

Denne mulighed for at kombinere proksimativt *færdig* med tilstandsprædikater vender jeg tilbage til i afsnit 4.4. Bemærk endelig at *farru* i mit bornholmske materiale ikke forekommer med betydningen 'færdig', kun i den proksimative brug

⁶ Den anonyme fagfællebedømmer spørger om ikke proksimativt *færdig* altid udtrykker noget uvelkomment. Dette er ofte tilfældet, men der er også undtagelser. Dels er der eksempler af typen *være færdig at tro* i materialet, hvor prædikatet i sig selv næppe kan siges at være specielt uvelkomment. Dels forekommer konstruktionen forholdsvis hyppigt med inanimat subjekt (se afsnit 4.3); i sådanne tilfælde kan der i hvert fald ikke være tale om at subjektet finder situationen uvelkommen. Der er altså næppe tale om en konventionaliseret del af konstruktionens betydning, men snarere en pragmatisk tendens.

(inkl. den bibetydning jeg diskuterer i afsnit 4.4). Ifølge Teinnæs (*farruer*) »høres det nu sjældent« i den oprindelige betydning. For betydningen 'færdig' giver Teinnæs i stedet formerne *færruer* og *færdier*. Det ser altså ud til at *farru* i bornholmsk i begyndelsen af det 20. årh. stort set havde opgivet den oprindelige betydning 'færdig' og var blevet en specialiseret proksimativ markør.

4.2 Brug af præpositionerne *ved* og *til*

Som nævnt kombineres *færdig* med *med* når det har terminativ betydning, og med *til* når det har betydningen 'parat'. Hvad angår den proksimative brug, findes der tre muligheder i kilderne: ingen præposition, *ved* og *til*. Som Tabel 2 viser, forekommer *ved* i to af mine ømålskilder, mens *til* kan findes i de bornholmske kilder. Varianten uden præposition er belagt både i ømål og bornholmsk.

Tekst	–	<i>ved</i>	<i>til</i>	I alt
<i>Kulsv.</i>	4			4
Kollerød	41	1		42
<i>Dial.ant.</i>	2			2
FS		3		3
BS	6			6
Lund <i>Hawed</i>			6	6
Lund <i>Larkan</i>			15	15
Lund <i>Tider</i>			5	5
Teinnæs	4		7	11

Tabel 2. Præposition efter proksimativt *færdig*

For bornholmsk gælder det at varianten uden *til/te* bruges i BS (af to forskellige meddelere), mens Lund konsekvent skriver *farru te*. I Teinnæs' bornholmske optegnelser er der fire eksempler uden præposition og syv med *te*, heraf et enkelt med præpositionen i parentes, jf. (12):

- (12) *hon e farru (te) å varra lid skarnajtu såmma ti(d)er* (Teinnæs *farruer*)
'hun er tilbøjelig til lige ved at være lidt uvorn sommetider'

I ømålsteksterne finder vi *ved* i FS i to tekster af samme forfatter (Morten Korch). De to fynske meddelere i *Dial.ant.* bruger varianten uden præposition. Denne finder vi også hos fire forskellige nordsjællandske meddelere i *Kulsv.* Kollerød er et interessant tilfælde. Han bruger *ved* ét enkelt sted, nemlig første gang han anvender proksimativt *færdig* i selvbiografien, jf. (13). Derefter skifter han til varianten uden præposition, jf. (14), som han anvender konsekvent. Det kunne se ud som

om han først har afprøvet varianten med *ved* og derefter har ombestemt sig (se Larsen [1978: xii] for et par andre eksempler på hvordan Kollerød eksperimenterer med udtrykket).

- (13) *Da hand konde raabe en quartmiil med den [en råber], da var det it ubehagelig noget, naar hand satt den dievel for mine ørne og raabt mig an i mit hoved, saa at det var færdis ved at gaa i tusende støgere.* (Kollerød 9)
- (14) [...] *og tellige trykket hand mig ned i snavset, saa at ieg var færdis at qvæles.* (Kollerød 10)

ØMO indeholder eksempler på alle tre mønstre. Der er dog kun to belæg med *færdig til*, fra hhv. Sydfyn og Lolland; ØMO's seddelsamling indeholder yderligere to belæg, et fra Tåsinge og et fra samme sydfynske kilde som eksemplet i ordbogen. *Færdig ved* er derimod optegnet i hele ordbogens område, fra sydømaalene muligvis noget sjældnere end på Sjælland og Fyn (med øer). Varianten uden præposition findes ligeledes overalt i ordbogens område (fra Ærø kun med et enkelt belæg, men det er nok et tilfælde).⁷

Sammenfattende kan man altså sige at *færdig* + *at*-infinitiv findes i hele det undersøgte område, men at varianten med *til* i hvert fald har været gængs i bornholmsk, varianten med *ved* i ømaalene. Man kunne overveje om der er en sammenhæng mellem brug af præposition og de forskellige subjekts- og prædikatstyper jeg diskuterer i afsnit 4.3 og 4.4. nedenfor. Dette ser dog ikke ud til at være tilfældet. Proksimativt *færdig* uden præposition forekommer med alle fire prædikatstyper og med animate såvel som inanimate subjekter. Det samme gælder proksimativt *færdig* med præposition. Der er altså ingen kategorisk forskel mellem disse mønstre; om der kunne være en statistisk forskel, er materialet her for begrænset til at kunne afsløre. Det samme gælder den historiske udvikling. I de få ældre kilder jeg har søgt i (se afsnit 5), er brugen med *til* dominerende, men om dette er den oprindelige variant, må undersøges i et større historisk materiale.

4.3 Type af subjekt

Jeg har også opgjort antallet af animate (besjælede) og inanimate (ubesjælede) subjekter i konstruktionen, jf. Tabel 3. Dette fortæller ikke noget direkte om *færdigs* betydning, men kan være interessant at se nærmere på fordi det giver en indikation af *færdigs* konstruktionsmuligheder. Manglende 'subjektstyring' (*subject*

⁷ Tak til Asgerd Gudiksen for relevante kommentarer om ØMO's belægsamling.

selection) ses i grammatikaliseringsslitteraturen ofte som tegn på at en konstruktion er blevet omfortolket til tempus- eller aspektmarkør (jf. Heine 1994).

Som Tabel 3 viser, kan proksimativt *færdig* optræde både med animate og inanimate subjekter. For fuldstændighedens skyld har jeg for de animate subjekters vedkommende skelnet mellem mennesker og dyr. Af de 94 belæg i materialet har 14 inanimat subjekt, 80 animat. At der er en overvægt af animate subjekter, er ikke overraskende. Det er heller ikke så underligt at Kollerød især har menneskelige subjekter – der er tale om en selvbiografi, og 27 af forekomsterne i Tabel 3 er førstepersonsubjekter (*ieg*, *vi* eller et syntagma hvor *ieg* indgår). Disse er selvfølgelig opgjort som menneskelige.

Tekst	ANIM		INANIM	I alt
	Msk.	Dyr		
<i>Kulsv</i>	4			4
Kollerød	39		3	42
<i>Dial.ant.</i>	1	1		2
FS	2		1	3
BS	3		3	6
Lund <i>Hawed</i>	5		1	6
Lund <i>Larkan</i>	10	1	4	15
Lund <i>Tider</i>	4	1		5
Teinnæs	7	2	2	11

Tabel 3. Animate og inanimate subjekter

Proksimativt *færdig* er altså belagt med inanimate subjekter i alle de undersøgte områder. Om dette kan fortælle os noget videre om denne brug af *færdig*, afhænger dog af om de andre konstruktioner med verbalt komplement optræder med inanimate subjekter. Dette har jeg ikke undersøgt systematisk, men der er i hvert fald ikke nogen eksempler på inanimate subjekter i ØMO hverken ved 'parat'-betydningen (*færdig*, bet. 1.1) eller den terminative betydning (*færdig*, bet. 2.2). Dette bør dog undersøges nærmere.

4.4 Type af prædikat

Endelig har jeg analyseret typen af prædikat i konstruktionen. Jeg har her anvendt den klassiske inddeling i aktionsarterne (situationstyperne) tilstand, aktivitet, *accomplishment* og *achievement* som går tilbage til Vendler (1957). De tre første er durative – har udstrækning i tid – mens *achievements* er punktuelle og ikke har tidslig udstrækning. De to sidste typer, *accomplishments* og *achievements*, har det

tilfælles at de er teliske, dvs. har et indbygget slutpunkt. Jeg giver et eksempel på hver af disse typer i (15–18).⁸

(15) <i>De elsker dialektforskning.</i>	TILSTAND
(16) <i>De klatrede i bjerge i en uge.</i>	AKTIVITET
(17) <i>De besteg Mount Everest på en uge.</i>	ACCOMPLISHMENT
(18) <i>De erkendte deres fejltagelse i samme nu.</i>	ACHIEVEMENT

Resultaterne af analysen af aktionsarter vises i Tabel 4. To eksempler (under 'Andet') kunne jeg ikke analysere, det ene fordi der ikke er noget infinitivsyntagme, det andet fordi der er tale om en løsrevet eksempelsætning uden kontekst (se Teinnæs, *vijljsammer*). Det første, hvor *farru te* tager en komplementsætning, vender jeg tilbage til nedenfor (se eks. 26).

Tekst	Tilstand	Aktivitet	Accomp.	Achiev.	Andet	I alt
<i>Kulsv.</i>				4		4
Kollerød	3		14	25		42
<i>Dial.ant.</i>				2		2
FS			1	2		3
BS	1	1	2	2		6
Lund <i>Hawed</i>	5	1				6
Lund <i>Larkan</i>	13	1			1	15
Lund <i>Tider</i>	4		1			5
Teinnæs	4	1	5		1	11

Tabel 4. Infinitivsyntagmets aktionsart

Som tabellen viser, bruges proksimativt *færdig* i ømålsteksterne primært ved *accomplishment*- og (især) *achievement*-prædikater; et eksempel på hver af disse gives i (19–20). Hos Kollerød bruges konstruktionen desuden enkelte gange ved tilstandsprædikater, som vist i (21).

- (19) ACCOMPLISHMENT

Det var en Sommer, vi hae saadan en grusom Tørre, baade Korn og Græs var ved at svies væk, og Roerne var fære ved at gaa i Jorden igen. (FS 126)

⁸ Eksemplerne i (16–18) er fra Engberg-Pedersen mfl. (2019: 152). Jeg har her udeladt en femte type, såkaldte SEMELFAKTIVER som *nyse* og *blinke*, som ikke optræder i materialet fra bornholmsk og ømål. For mere information om sådanne verber og om aktionsart generelt, se Engberg-Pedersen mfl. (2019: 150–154) og Comrie (1976: kap. 2). Der er desværre ikke nogen etableret dansk terminologi for de noget uigennemskuelige termer *accomplishment* og *achievement*.

(20) ACHIEVEMENT

Jørrn aa Drengene di grined, saa de vaa færr aa flæks (Kulsv. 134)

(21) TILSTAND

ia, di er ferdig at bilde dem ing, at di er meer en som kongen, naar di faar politiskælt paa bryst og saa in stok i haanden at prylle folk af med. (Kollerød 193)

Dette svarer nogenlunde, men ikke helt, til de litauiske forhold som Holvoet beskriver. Ifølge Holvoet (2014: 102–108) forekommer proksimativt *baigti* i litauisk med *accomplishment*- og *achievement*-prædikater, men aldrig med aktiviteter. For tilstande gælder det tilsyneladende at proksimativt *baigti* kun kan bruges ved prædikater der betegner overgange fra én tilstand til en anden (Holvoet 2014: 108–111). Et dansk eksempel kunne være *huske* i betydningen 'komme i tanke om'. Det er ikke helt klart for mig hvorfor Holvoet analyserer disse som en form for tilstandsprædikater i stedet for *achievements*, men uanset hvad ser forholdene i litauisk og ømåls materialet ud til at være mere eller mindre sammenlignelige.

I det bornholmske materiale er forholdene anderledes. Her optræder konstruktionen tilsyneladende i højere grad med tilstandsprædikater, i hvert fald hos Teinæs og Lund, jf. (22). Der er desuden eksempler på proksimativt *færdig* med aktivitetsprædikater, som (23), men det ser ud til at betydningen her er en lidt anden. I stedet for at angive at situationen er lige ved at finde sted, angiver *farru* her snarere at der er en tendens eller tilbøjelighed til at situationen indtræffer:

(22) TILSTAND

Veddan kanj ded varra, a Brød va farru te å varra mollut i Dâ? (Lund Larkan 2.105)

'Hvordan kan det være at brødet var lige ved at være muggent i dag?'

(23) AKTIVITET

[...] *å Fâr va âu farru te å sjæjla på'nj; hanj spellada ju som enj ræjti Kluderhâz. (Lund Hawed 52)*

'... og far var også tilbøjelig/slem til at skælde på ham; han spillede jo [whist] som en rigtig klodrian'

Det er muligt at man bør analysere betydningen af *farru* i (23) som en anden end den proksimative, fx som en form for tilbøjeligheds- eller habitualisbetydning. Det er dog værd at påpege at der er flere bornholmske eksempler hvor *farru* lige så vel kan oversættes 'lige ved' som 'tilbøjelig til', jf. (24–25):

- (24) *jâ e farru å tro a ded e sânt* (Teinnæs *farruer*)
 'jeg er tilbøjelig til [*el. lige ved*] at tro det er sandt'
- (25) *Ja, jâ e farru te å hojle me daj Pâul; men vår ska Penjana komma frå te ded, så Jørn.* (Lund *Larkan* 2.106)
 'Ja, jeg er tilbøjelig til [*el. lige ved*] at holde med dig, Poul, men hvor skal pengene til det komme fra, sagde Jørn.'

Uanset hvilken analyse man vælger, ser det dog ud til at bornholmsk *farru* opfører sig anderledes end *færdig* i ømålsdialekterne. Jeg har ikke fundet nogen klare eksempler med aktivitetsprædikater hverken i mit ømålsmateriale eller i ØMO's seddelsamling, og der ser heller ikke ud til at være nogen belæg med betydningen 'tilbøjelig til' – det tætteste vi kommer på denne, er eksempler med verbet *tro*, parallelt med det bornholmske eksempel i (24): »i forb[indelsen] *være færdig at tro ngt* være lige ved at tro ngt« (ØMO, *færdig* bet. 1.2). Men disse kan altså også analyseres som eksempler på den »almindelige« proksimative brug.

Endelig skal et enkelt bornholmsk eksempel nævnes hvor *farru* følges af en komplementsætning i stedet for et infinitivsyntagme:

- (26) *De va farru te, a hanj åu hadde fåd våda Iven, då hanj høre vår kjesammer Pâul va*
 (Lund *Larkan* 2.125)
 'Det var lige før han også havde fået våde øjne da han hørte hvor bedrøvet Poul var'

Dette synes at være et meget marginalt fænomen. Der må undersøges mere bornholmsk materiale for at afgøre om eksemplet i (26) er helt isoleret. ØMO (*færdig* bet. 1.2) giver to sjællandske eksempler, og jeg har ikke kunnet finde andre end disse to i seddelsamlingen:

- (27) Nordsjællandsk (Gundsømagle)
å så va han lie færi a tårene sto ham i øjnene
- (28) Nordvestsjællandsk (Tømmerup v. Kalundborg)
 [*de æ färæð vj glæm.æ øð*] dvs det er lige ved at ..

4.5 *Færdigs* bøjning i bornholmsk

Før jeg ser nærmere på konstruktionens udbredelse i ældre tid, vil jeg kort nævne *færdigs* bøjningsforhold i bornholmsk. Som allerede omtalt er de eneste eksempler hvor *færdig* har et bøjningssuffiks, fra det bornholmske materiale. Det drejer

sig om SG.MASK-suffikset *-er* og PL-suffikset *-a*. Det første forekommer i to eksempler i Teinnæs' optegnelser, jf. (29), og findes desuden i et enkelt af Espersens eksempler, jf. (30):

- (29) *ja, já e nu farruer te á villa gje Nels ræt dær* (Teinnæs *farruer*)
'ja, jeg er nu tilbøjelig til [*el.* lige ved] at ville give Niels ret der'
- (30) *hajn e farruer á varra hall nálier* (Espers., *farruer* adj.)
'han er lige ved at være rent elendig'

Pluralisformen *farrua* er næsten lige så sjælden. Der er to eksempler i BS (se [2] ovenfor) og to hos Teinnæs, hvor det ene dog har *a*'et i parentes:

- (31) *di (ɔ: urterne) e farru(a) te á váusa dærimæl áu* (Teinnæs *farruer*)
'de er også tilbøjelige til at vokse derimellem'

Dette kunne selvfølgelig skyldes at næsten alle subjekter i materialet var i femininum singularis, hvor formen jo ville være *farru* uden bøjningssuffiks. Dette er dog ikke tilfældet – der forekommer subjekter i maskulinum, neutrum og pluralis i materialet som alle har *farru* uden suffiks, jf. (32–34):

- (32) *váunijnj* [MASK] *e farru á røsta asjilt vært ájansblikk* (Teinnæs *ájensblikk*)
'vognen er lige ved at ruste fra hinanden hvert øjeblik'
- (33) *mitt Jyr* [NEUT] *e farru á sprikka* (BS 5.65)
'mit yver er lige ved at sprække'
- (34) *ajle Tjænestedrænjana* [PL] *va farru te á varra bonge for'ejn* (Lund *Tider* 63)
'alle tjenestedrengene var nærmest bange for ham [en slagsbror]'

Det proksimative *farru* i bornholmsk har altså fakultativ genus- og numerusbøjning, som vist i Tabel 5. Ved maskulinum-subjekter kan man bruge *farruer* eller *farru*, ved subjekter i pluralis *farrua* eller *farru*, og ved femininumord kun *farru*. Neutrumsformen *farrut* er ikke belagt i mit materiale, men Espersen giver følgende eksempelsætning, som altså er den eneste jeg har fundet:

- (35) *ded e farrut el. (almindeligere) farru' á varra kält ida* (Espers., *farruer*)
'det er lige ved at være [*el.* det er nærmest] koldt i dag'

	SG	PL
MASK	<i>farru(er)</i>	
FEM	<i>farru</i>	<i>farru(a)</i>
NEUT	<i>farru(t)</i>	

Tabel 5. *Farrus* bøjning i bornholmsk

5 Ældre kilder og andre dialekter

Som nævnt i afsnit 3 findes proksimativt *færdig* også uden for ømål og bornholmsk. Noget tyder faktisk på at konstruktionen tidligere har været udbredt over et større fastlandsskandinavisk område, men i løbet af det 19. århundrede blev mindre almindelig i københavnsk og kom til at blive opfattet som et ikke-standardtræk i dansk. Jeg vil her give et kort overblik over konstruktionens udbredelse i ældre dansk og i andre dialekter og derefter følge dens udvikling og forsvinden fra standardsproget hen mod 1900.

JO har enkelte eksempler på konstruktionen med *ved* og uden præposition, som begge siges at forekomme »sporadisk«. Den sidste variant er (vel ved en fejl) oplistet under »færdig til«, men der gives ingen eksempler med *til* og proksimativ betydning i ordbogen. I (36) ses et eksempel med *ved*. Espegaard (1972) giver to eksempler fra vendelbomål, jf. (37). Feilberg (*færdig*, bet. 3) har eksempler fra vendelbomål, midtøstjysk og sønderjysk. Konstruktionen nævnes ikke i de sydslesvigske ordbøger (Bjerrum & Bjerrum 1974; Nielsen & Nyberg 1995). I Angel er *færdig* kun optegnet med betydningen 'færdig'; i Fjorde var *færdig* tilsyneladende helt uddødt som selvstændigt adjektiv og erstattet af *klar* (se Bjerrum & Bjerrum [1974] under *færdig* og *klar*, bet. 2–3).

(36) Sydsamsisk

[*a æ så 'kji'ə 'öw'ər ə så a æ 'farə 'wi'ə å go 'løwi i 'ju'ərn]*

»jeg er så ked af det, at jeg er lige ved at gå levende i jorden« (JO, *færdig*, bet. 7.2)

(37) Vendelbomål

hon er fare å grææ, nær hon sij'jer såå'nt nooe (Espegaard 1972, *færdig*, bet. 1)

Proksimativt *færdig* ser også ud til at være eller have været udbredt i norsk og svensk, i hvert fald i nogle dialekter. (38–41) giver blot et lille udvalg:

(38) Norsk (1935, forf. fra Vestlandet)

han var ferdig til å siga saman av trøyttleik (NO, *ferdig*, bet. 1)

(39) Ældre svensk (*Then Swänska Argus*, 1733)

Hos dem, som äro färdige at stiga ned i grafven (SAOB, *färdig*, bet. 4.c)

- (40) Finlandssvensk (Björkö)
an va jø fä:di ti ga ihä:! (:nära att omkomma i snöstormen) (OFSF, *färdig*)
 'han var jo nær ved at omkomme'
- (41) Moderne svensk
hon var färdig att spricka av ilska (SO, *färdig* bet. 2)

De ældste danske eksempler jeg har fundet, er fra det 17. årh., bl.a. hos Leonora Christina, som har to eksempler på *ferdig til*, jf. (42). Samme variant findes hos Mathias Moth, som vist i (43):

- (42) *Wii want oc ded der weed, att Loppers Mangfoldighed plagede os Dag oc Nat, oc ware de hender meere wedhængende end som mig, saa hun war ofte ferdig til att græde* (*Jammers Minde* [ca. 1696]; Hjort & Nielsen 1998: 250)
- (43) *Hand har drukken så meget, at hand er ferdig til at spye.* (Moth, *ferdig*)

Op gennem det 18. og 19. årh. træffer man hyppigt konstruktionen i forskellige tekstgenrer. Holberg bruger den ret ofte i replikker, enten med *til* eller uden præposition (se Holb., *færdig*, bet. 3). Der kan findes flere eksempler bl.a. hos Kierkegaard (44) og i Molbechs danske ordbog (45). Molbech skriver »dagl. Tale« om (45), men det er vist blot udtrykket *dø af sult* dette sigter til. (46) er fra et referat fra et møde i Folketinget; taleren er højesteretssagfører C.C.V. Liebe (f. 1820). Se ODS (*færdig*, bet. 1.2) for flere eksempler.

- (44) *jeg er færdig at dø af Hede i disse smaa Værelser* (*Stadier paa Livets Vei*; Kierkegaard 2013/1845: 243)
- (45) *Han var færdig (eller færdig ved) at dø af Sult.* (Molbech, *færdig*)
- (46) *det er det Sædvanlige ved den Slags Leiligheder, at der ikke faaes de tilstrækkelige Oplysninger om Deeltagelsen deri, og jeg er færdig ved at sige, at det er ret heldigt* (Folketingets forhandlinger 1862–63, spalte 5129)

Spørgsmålet er hvornår konstruktionen forsvandt ud af dansk skriftsprog og ikke-dialektalt talesprog. Der er i hvert fald to måder man kan undersøge dette på. Dels kan man sammenligne forskellige versioner af samme tekst, fx ældre og nyere udgaver eller oversættelser. Dels kan man forsøge at finde 'metalingvistisk' evidens i form af ordbogsforklaringer eller andre kommentarer. Jeg har ikke foretaget nogen grundige undersøgelser af denne art, men vil her blot give et par eksempler på at disse strategier evt. kunne være givtige.

I forhold til sammenligning af ældre og nyere versioner af tekster har Jensen (1929: 207–208) i sit studie af H. C. Andersens sprog peget at *færdig* 'på nippet til' nogle gange er rettet i andenudgaven af *Samlede Skrifter* fra 1876–80. Sml. (47a) med Andersens oprindelige formulering med den senere formulering i (47b). I de fleste tilfælde får konstruktionen dog lov at blive stående. (47c) er uændret i andenudgaven.

- (47) H. C. Andersen, »Den standhaftige Tinsoldat«
- a. *men skjøndt de vare færdig ved at træde paa ham, kunde de dog ikke see ham* (1838, udg. Dal 1963: 122)
 - b. *men skjøndt de vare nær ved at træde paa ham, kunde de dog ikke see ham* (1879: 130)
 - c. *det rørte Tinsoldaten, han var færdig ved at græde Tin, men det passede sig ikke* (1838, udg. Dal 1963: 124; 1879: 132)

En anden teksttype man med fordel kunne se nærmere på, er forskellige bibeloversættelser fra det 19. og begyndelsen af det 20. årh. Til det brug ville det være praktisk at have et søgbart korpus med bibeloversættelser svarende til det nyligt etablerede EDGeS-korpus som beskrevet af Bouma mfl. (2020).

Den anden mulighed er at lede efter metalingvistisk evidens. Dette kunne fx være ordbogsartikler som forklarer konstruktionen, eller sprogrøgtre som advarer mod den. Jeg har kun fundet et enkelt eksempel på det første. I 1. udg. af *Ordbog over Gadesproget* (Kristiansen 1866) er proksimativt *færdig* ikke medtaget, men i 2. udg. har det fået et opslag. Her hedder det at *færdig (ved) at* betyder 'lige ved at, paa Nippet til at' (Kristiansen 1908, *færdig*, bet. 2). Redaktørerne må altså have ment at konstruktionen tilhørte »Sproget, saaledes som det i Reglen tales i Befolkningens lavere Lag« (Kristiansen 1908, forordet) og havde brug for et ordbogsopslag. Jeg har ikke fundet lignende metalingvistisk evidens andre steder, men har også kun kigget usystematisk i mulige relevante kilder. Det ser dog ud til at proksimativt *færdig* kunne være en interessant lingvistisk variabel at se nærmere på hvis man vil undersøge standardsprogets udvikling i det 19. årh.

6 Afslutning

I dette bidrag har jeg undersøgt en konstruktion i øsmål og bornholmsk som hidtil ikke har påkaldt sig nogen synderlig opmærksomhed. Som jeg har understreget ovenfor, nævnes proksimativt *færdig* ganske vist i ordbøgerne, men jeg har her forsøgt at indkredse dens betydning og grammatiske egenskaber nærmere. Materialet tyder på at der har været både formelle og semantiske forskelle mellem øsmål

og bornholmsk. Dels har det bornholmske *farru* fakultativ genus- og numerusbøjning, dels forekommer det i bornholmsk relativt ofte med (bi)betydningen 'tilbøjelig til'. Endelig er der variation i brugen af præposition: *færdig ved* synes at have være relativt udbredt i øsmål, mens man i bornholmsk foretrak præpositionen *til*, som kun er yderst sporadisk belagt i ØMO's materiale. I hele det undersøgte område finder vi dog også varianten *færdig + at*-infinitiv uden præposition.

Jeg har også påpeget at proksimativt *færdig* tidligere synes at have været almindeligt udbredt i de fastlandsskandinaviske dialekter; det er belagt i både jyske, svenske og norske dialekter. Eventuelle forskelle og ligheder mellem disse har jeg ikke undersøgt, men i lyset af forskellene mellem øsmål og bornholmsk bør man ikke automatisk antage at konstruktionen opfører sig på samme måde i alle dialekterne. Dette bør altså undersøges nærmere. Det ville også være interessant at se nærmere på hvordan de skandinaviske konstruktioner adskiller sig fra litauisk *baigti* (Holvoet 2014) og andre proksimative konstruktioner i verdens sprog.

Endelig har jeg kastet et blik på proksimativt *færdig* i ældre danske tekster, hvor det er belagt i hvert fald fra det 17. til det 19. årh. Pedersen (2004) advarer mod at man uden videre anvender moderne sociolingvistiske begreber på ældre sprogstadier, og ifølge denne betragtning bør man nok ikke sige at proksimativt *færdig* tilhørte 'standardsproget' på denne tid. Man kan dog sige at konstruktionen ikke ser ud til at have været begrænset til bestemte sociale lag. I midten af det 19. årh. anvendes den både af Kollerød og Kierkegaard, men omkring 1900 har i hvert fald nogle opfattet den som karakteristisk for 'gadesproget'. Det ser altså ud til at proksimativt *færdig* ikke fik lov at komme med i det moderne standardsprog som ifølge Pedersen for alvor begyndte at tage form i slutningen af det 19. årh. Derfor må konstruktionen i begyndelsen af det 20. årh. have været påfaldende når den optrådte hos dialekttalende, og det er måske nok en medvirkende årsag til at vi finder den optegnet i rigt mål i Ømålsordbogens materiale.

Litteratur

- Andersen, Harry (udg.) 1949: *Fynsk Sind. Et Udvalg af fynsk Dialektdigtning i Vers og Prosa*. Odense: Skandinavisk Bogforlag.
- Andersen, H.C. 1879: *Samlede Skrifter*, 2. udg., bd. 13. København: Reitzel.
- Bjerrum, Marie & Anders Bjerrum 1974: *Ordbog over Fjoldemålet*. København: Akademisk Forlag.
- Bouma, Gerlof mfl. 2020: The EDGeS Diachronic Bible Corpus. *Language Resources and Evaluation (LREC 2020)*. 5232–5239.
- Comrie, Bernard 1976: *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.

- CorDiale: Det Danske Dialektkorpus. <https://cordiale.ku.dk>.
- Dal, Erik (udg.) 1963: *H. C. Andersens Eventyr*, bd. 1. København: Reitzel.
- Engberg-Pedersen, Elisabeth, Kasper Boye & Peter Harder 2019: *Semantik*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Erelt, Mati & Helle Metslang 2009: Some notes on proximative and avertive in Estonian. *Linguistica Uralica* 45(3). 178–191.
- Espegaard, Arne 1972: *Vendsysselsk Ordbog*. Hjørring: Vendsyssel Tidende.
- Espers. = J.C.S. Espersen 1908: *Bornholmsk Ordbog*. København: Bianco Luno.
- Fehn, Anne-Maria 2016: *A grammar of Ts'ixa (Kalahari Khoe)*. Ph.d.-afhandling, Universität zu Köln.
- Feilberg, H.F. 1886–1914: *Ordbog over jyske almuesmål*. København: Thiele.
- Heine, Bernd 1992: Grammaticalization chains. *Studies in Language* 16(2). 335–368.
- Heine, Bernd 1994: On the genesis of aspect in African languages: The proximative. *Berkeley Linguistics Society* 20 (Special session). 35–46.
- Heltoft, Lars & Marita Akhøj Nielsen 2019: Fra gammeldansk til nutidsdansk. Hjort mfl. (red.). 129–225.
- Holb. = Aage Hansen, Sv. Eegholm-Pedersen & Christopher Maaløe (udg.) 1981–1988: *Holberg-Ordbog*. <https://holbergordbog.dk>.
- Holvoet, Axel 2014: Phasal and proximative complementation: Lithuanian *baigti*. *Baltic Linguistics* 5. 81–122.
- Hjort, Ebba mfl. (red.) 2019: *Dansk Sproghistorie 3: Bøjning og bygning*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hjort, Poul Lindegård & Marita Akhøj Nielsen (udg.) 1998: *Leonora Christinas Jammers Minde*. <https://tekster.kb.dk/adl>.
- Jensen, Anker 1929: *Studier over H. C. Andersens Sprog*. Haderslev: Nielsen.
- JO = *Jysk Ordbog*. <http://jyskordbog.dk>.
- Kalkar, Otto 1976: *Ordbog til det ældre danske Sprog*. <https://kalkarsordbog.dk>.
- Kierkegaard, Søren 2012 [1845]: *Stadier paa Livets Vei*. <http://sks.dk/>.
- Kollerød, Ole Pedersen (forf.) & Else Margrethe Ransy (udg.) 1978 [1840]: *Min Historie*. København: Foreningen Danmarks Folkeminder.
- KorpusDK*. <https://ordnet.dk/korpusdk/>.
- Kristiansen, V. 1866: *Ordbog over Gadesproget*. København: Hagerup.
- Kristiansen, V. 1908: *Ordbog over Gadesproget*, 2. udg. København: Hagerup.
- Kuhre, J.P. (udg.) 1938: *Borrinholmska Sansåger*. København: Schönberg.
- Kuteva, Tania 2001: *Auxiliation*. Oxford: Oxford University Press.

- Kuteva, Tania mfl. 2019: *World lexicon of grammaticalization*, 2. udg. Cambridge: Cambridge University Press.
- König, Christa 1993: *Aspekt im Maa*. Köln: Institut für Afrikanistik, Universität zu Köln.
- Larsen, Michael 1978: Om ortografien og sproget. Kollerød & Ransy. xii–xv.
- Lund, Otto J. 1935: *Vår Larkan ryggar*. Aakirkeby.
- Lund, Otto J. 1944: *Forr i Tider*. Allinge.
- Lund, Otto J. 1945: *Hawed e mit*. Allinge.
- Mathur, Ramesh 1962: Compound verbs in Jaisi's Padmavata. *Bulletin of the Philological Society of Calcutta* 3(2). 64–71.
- Molbech = Chr. Molbech 1854: *Dansk Ordbog*, 2. udg. København: Gyldendal.
- Moth = Marita Akhøj Nielsen (udg.) 2013: *Moths Ordbog*. <https://mothsordbog.dk>.
- Nielsen, Bent Jul & Magda Nyberg 1995: *Ordbog over den danske dialekt i Angel*. København: Reitzel.
- Nielsen, Niels Åge (udg.) 1978: *Dansk dialektantologi I. Østdansk og øsmål*. København: Hernov.
- NO = *Norsk Ordbok*. Oslo: Det Norske Samlaget. 1966–.
- ODS = *Ordbog over det danske Sprog*. <https://ordnet.dk/ods>.
- OFSF = *Ordbok över Finlands svenska folk mål*. <https://kaino.kotus.fi/fo/>.
- Pedersen, Inge Lise 2004: Sprogbrug i 1800-tallet i nutidig belysning: forudsætninger og faldgruber. *Danske talesprog* 5. 141–159.
- Pedersen, Karen Margrethe 2009: Bornholmsk dialektsyntaks. Henrik Hovmark, Iben Stampe Sletten & Asgerd Gudiksen (red.) *I mund og bog*. København: Museum Tusulanum. 249–262.
- Pedersen, Karen Margrethe 2019a: Bøjning. Hjorth mfl. (red.). 277–301.
- Pedersen, Karen Margrethe 2019b: Syntaks. Hjorth mfl. (red.). 303–336.
- Pustet, Regina 2008: The Lakota aspect/modality markers *-kinica* and *tkhá*. Werner Abraham & Elisabeth Leiss (red.), *Modality–aspect interfaces*. Amsterdam: Benjamins. 331–355.
- Reh, Mechthild 1985: *Die Krongo-Sprache (Ninò Mó-di)*. Berlin: Reimer.
- Romaine, Suzanne 1999: The grammaticalization of the proximative in Tok Pisin. *Language* 75(2). 322–346.
- SAOB = *Svenska Akademiens ordbok*. <https://www.saob.se/>.
- SO = *Svensk ordbok*. <https://svenska.se/so/>.

Teinnæs, Th., P.K. Stibolt & Aage Rohmann 2021 [1923–1931]: *Th. Teinnæs' Måloptegnelser* [A-F, S-Å]. <https://bornholmskordbog.ku.dk/>. Besøgt 04.06.2021.

Thorsen, P.K 1894: *Sprogarten på Sejerø*. København: Thiele.

Uhrskov, Anders (udg.) 1933: *Kulsvierbogen: Skildringer paa nordsjællandsk Folkemaal*. København: Gyldendal.

Vendler, Zeno 1957: Verbs and times. *The Philosophical Review* 66. 143–160.

ØMO = *Ømålsordbogen*. København: Afdeling for Dialektforskning. 1992–.

Sune Gregersen

Undervisningsassistent, ph.d.

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Københavns Universitet

s.gregersen@hum.ku.dk